

GENT IN 'T BEGIN VAN DE TWEEDE HELFT DER 19° EEUW

NOOT

In de zesde jaargang van G. T. worden de gebeurtenissen, die te Gent voorvielen tussen 1852 en 1857 verteld. We denken, dat de lezers belangstelling zullen hebben voor de beschrijving van Gent in deze periode. De tekst is ontleend aan "Gentsch Museum Geschiedkundige en Anecdotische Aanteekeningen" door H. Keurvels (Nieuwe Reeks 1913). H. Keurvels (Gent 1852-1933) was hoofdredacteur van de Gentse kranten "Vaderland" en "Het Volksblad".

De straat waar ik nu woon is ook de straat waar ik mijn kinderjaren heb doorgebracht, waar ik onze zo gewaardeerde Gentse historie- en kroniekschrijver Prosper Claeys leerde kennen als geboortestad, toen hij zijn diploma als advocaat verwierf, terwijl ik nog op de schoolbanken zat. Het was in de jaren 50. Gent had ten dien tijde een gans ander uitzicht dan heden ten dage, een uitzicht waarvan de nieuwe generaties zich onmogelijk een gedachte kunnen vormen. Wij hadden te dien tijde nog het vizioen van het oude Gent. Het is zeker wel de indruk van dit vizioen die ons aanzette - de heer Prosper Claeys, met veel meer talent, geleerdheid en bevoegdheid dan ik er zou durven

inroepen - het oude Gent nader te leren kennen en onze impressies en aantekeningen ten believe der belangstellende stadgenoten in druk uit te geven.

Gent was nog voor een deel omringd van zijn oude vesten, muren en grachten. De stadspoorten en het octrooi bestonden nog. Het middenpunt van Gent was een doolhof van smalle straten en grachten. Van de Ottogracht naar het Gravenkasteel vaarde men onder zeven brugskens, op sommige plaatsen langs overwelfde grachten, onder de huizen. Om op de titel van Gentenaar aanspraak te mogen maken, moest men onder de zeven brugskens gevaren hebben, en dit was geen kleine zaak, want men stelde zich in gevaar de alles behalve welriekende inhoud der in de grachten uitlopende versterfputten en gemakhuizen der aanpalende woningen op het lijf te krijgen. Nu is het voldoende een nacht opgesloten te worden in 't Rolleken (vroeger in de Mammelokker) om als "vrije Gentenaar" aangekend te staan.

Hoevele Gentenaars herinneren zich de weg naar het station van aan de Watermolenbrug, langs een doolhof van smalle kronkelende straten en grachten ! (Met Mooihoveken !).

De Kouter was nog omringd met aan arduinen stijlen vastgemaakte ijzeren kettingen, voor de paardenmarkten welke er gehouden werden en in de aard van de afsluitingen welke thans de Beestenmarkt versieren. Op de Kouter hadden ook de militaire paraden plaats. Wij hebben het vizioen bewaard van een revue over het alhier in garnizoen liggende regiment kurassiers, wier helmen en kurassen glansrijk schitterden onder de zonnestralen.

Het is ook op de Kouter dat alle woensdagen, 's avonds, voor d'ure van 't appel, de trommelaars en trompetters van 't garnizoen bijeenkwamen om al spelende terug naar de kazerne te trekken. De retraite, of "taptoe", gelijk men het noemde, was een pret voor grote en kleine kinders en niet het minst voor de straatbengels van de St.-Pieterswijk die de "taptoe" zeker in meer schilderachtige wanordelijkheid en rumoermaking volgden dan de jonge figuranten die met de opkomende en afgaande wacht zoveel lokale en muzikale kleur geven aan het eerste bedrijf van "Carmen".

Op het uiteinde van de Kortrijksestraat en van de Heuvelstraat waren de stadspoorten. Daarbuiten kwam men in volle veld. Om van de Heuvelpoort met hare lage octrooikantoren naar de herberg "De Vier Winden" te gaan, moest men over de met ijzeren kettingen bespannen vestingsbrug, langsheen het exercitieplein van de mineurs (de Génie, te dien tijde gelegerd in de kazerne St.-Pietersplein, nu in gar-

nizoen te Berchem-bij-Antwerpen) en dan langs een korenveld. De stadsmuur liep daar met een gracht naar de Schelde tot aan het schilderachtig schildwachthuisje, het enigste dat van onze "Oude Vesten", bewaard gebleven is. Om van daar naar Terplattenkaai of naar den St-Lievenslaan te geraken, waar zich het militair poer-magazijn bevond in een eenzaam gebouw, moest men zich laten over-zetten.

Van aan de Kortrijksepoort en het octrooi (nagenoeg op de plaats waar zich nu het koffiehuis "De Karpel" bevindt), waren er langs de ene kant van de baan tot aan "De Oude Barrière" geen huizen. Enkel een hofstedeken en een molen. De glacis, 't is te zeggen, de met bomen beplante gronden van de Citadel, leidende naar de talus en verschansingen, waar het wemelde van wilde konijnen, strekten er zich uit op dezelfde lengte nagenoeg als heden het Stadpark. Buiten de Brugsepoort, op het einde van de Phenixstraat, kwam men in 't open veld en trof men slechts enige kleine huizen, boerderijen, enkele buitentjes met hovingen en de gekende ginguette "Den Hulstenboom" aan, daar waar nu, tot bij het grondgebied van Mariakerke, een gans nieuwe stad verrezen is, want de wijk der Brugsepoort telt alleen meer inwoners dan menige stad van tweede en derde rang. Er waren in Gent noch trams, noch fietsen, noch auto's te zien. De diligentien, evenals de bargië - zo noemde men de grote boot die regelmatig dienst deed op Brugge, voor reizigers en koopwaren, - waren nog in volle fleur.

Voor kleine burgers en werklieden was de *char-à-banc* een uitgave van luxe bij trouwfeesten, terwijl heden ten dage de geringste arbeider zich gedeconsidereerd acht, wanneer hij naar 't stadhuis niet kan rijden met minstens drie koetsen, elk met een koppel paarden bespannen. Er er zijn er zelfs, in deze eeuw van democratie, die de livrei eisen voor de cocher van de bruid.

Al de werklieden droegen blauwe kielen en klompen. Zelfs de kinderen van kleine burgers en neringdoenden gingen met holleblokken naar school. Ik heb er gedragen in mijn jongste kinderjaren. Buiten de burgerij was de manshoed een zeldzaamheid. De kleplak of pet werd algemeen gedragen. De tjeepmuts, welke men tot over de oren kon trekken, werd ook nog veel gedragen. Zij komt heden terug in de mode voor de kinderen.

De meeste vrouwen van de lagere standen droegen tullen meer of min met lint en bloemen versierde mutsen, kapmantels in de winter, kapeliënen in de zomer. De netjes gestreken voorschoot met boezelaar paste nog bij het zondagtoilet. De dames droegen strooien kap-

hoeden als vijgekabazen, cachemiren chals, groot genoeg om er twee bedden mede te dekken, omslaande over de schouders en zich breed uitzettende over de wijde krienoliënen, waaraan onze moeders het uitzicht te danken hadden van wandelende ballons.

De deftigste burgers zegden dan niet dat zij op "café" gingen, maar op "staminet". De liters en halve liters waren toen nog in gebruik en men schonk het bier uit in tinnen kroezen. Leuvens bier, schuimend en opborrelend gelijk champagne en Peterman, opgediend in stenen kruikjes, vormden met de lekkere Gentse uitzet het bier in de mode van die tijd.

Men kende geen Duits of geen pseudo Beiers bier. Men dronk genever in maatjes en halve maatjes, wat later, met de verhoogde prijzen "een gendarm" en een "halve gendarm" werd genoemd.

Op zondagen, maandagen en feestdagen, ontmoette men veel cocoverkopers. Zij deden, naar het schijnt, goede zaken.

In alle staminets - er waren er vele nog met de gewone keukenstoof in plaats van kachels - trof men op de tafels de koperen vuurpot aan met de brandende houtskool, om de pijpen te aansteken en, aan de muur, naast de toog, de blikken koker met de lange solferpriemen. Menige herbergen waren nog verlicht met kaarsen, staande in hoge houten of koperen kandelaars.

In andere herbergen alsook voor de verlichting van de meeste winkels, gebruikte men de rechtstaande vetolielampen, met schuivende reservoir, meest in 't koper.

De herberg "Frascati", zo gelukkig en getrouw gereconstitueerd op de laatste groete tentoonstelling van bloemen in het Casino (100e verjaardag der Gentse bloementoonstellingen) was het getrouw afbeeldsel van menige deftige burgerstaminets van over vijftig jaren. Man had geen idee van pracht gelijk b.v. in het "Café des Arcades", de "Grand Café", "Ganda", enz.

De opvatting van pracht verandert zeker ook wel met de jaren. Toen, iets meer dan vijftig jaren geleden, het chalet van de nu verdwenen Gentse Dierentuin opgericht werd, sprak men ervan als van iets buitengewoon merkwaardigs. De Parijzer illustratiën wijdden er artikels aan en gaven er afbeeldingen van.

Herinnert gij u de fabriek van M. de Bast-de Hert, welke zich bevond, daar waar nu de blok huizen gevormd is tussen de Coupure, Yperstraat en Ypersteeg ? Toen deze fabriek (in 1829 ?) opgericht werd, hoge platte muren, op de vijf verdiepingen doorstoken met vierkante vensters zonder enig cachet, kon men in een plaatselijk blad lezen dat het een monument was "met zoveel pracht vervaardigd, dat een

vreemdeling die het beschouwt, zou geloven dat het voor een prin-senwoning bestemd was" ! De zeer gewone schouw noemde de redacteur "eene schone en prachtige colonne" !

Toen de Hoornstraat, zo smal als de Donkersteeg, verbreed en het smal houten brugje, door de nieuwe Predikherenbrug vervangen werd, noemde men deze laatste brug iets prachtigs ! En wat is zij nu, vergeleken bij de Verlorenbroodbrug en bij de St.-Michielsbrug !

Hoevele nog in leven zijnde Gentenaars hebben de Coupure gekend, toen er langs de rechter oever, buiten de twee grote suikerrafinaderijen, een olieslagerij en de katoenspinnerijen de Bast-de Hert en Story en Verspeyen slechts enkele burgershuizen en herbergen aangetroffen werden, zich afwisselend met groentenkwekerijen, met lusthofjes en "pied-à-terre" terwijl langs de linker oever, van aan het smal en ommuurde Bijlokestraatje (nabij de Verlorenbroodbrug, waar zich een houtzagerij bevond) tot aan de tegenwoordige Bijlokestraat, zich de stadsentrepots uitstrekten, waar tussen in, het Blindhuis werd opgericht ? Wie herinnert zich de kraan in vorm van T, nabij het Blindhuis, waarmede de koopwaren uit de schepen werden gehaald, à *force de bras*, waar zich soms tien à vijftien stukwerkers moesten aanleggen om grote arduinstenen of andere zware lasten op de kaai te hijsen.

En de Coupure was te dien tijde, meer nog dan de *Kouter*, de prachtigste en meest bezochte wandeling van Gent.

Wie herinnert zich de zo schilderachtig gelegen en met grachten omsloten Bijlokemeers, waar zich de gaaipers bevond der aloude handboogschuttersmaatschappij St.-Sebastiaan, in een middeleeuws kader, waaraan het oude kerkje der Bijloke, de gebouwen van 't oud-Mannekenshuis, de blinde muur lopende naar de Bijlokevest en uitkomende aan een houten poort of hekken, benevens een paar oude huizen der Godshuizen met hun trapgevels, zoveel cachet gaven ?

Wie herinnert zich nog het Zomerlief, met "longchamps", waaraan al 't gerij van Gent deelnam, om in groot gala langs de Coupure, de Brugse vaart en de Nieuwe Wandeling te defileren ? Niet alleen zag men er vele cavaliërs en amazonen, maar menig prachtig herenrijtuig, naar de oude trant met vier paarden ingespannen, de geleiders in postillon, de teugelhouder met driestek en witte pruik op het hoofd en gegaloneerde frak, de lakeien statig rechtstaande achter de koets.

En wie herinnert zich de gebuurtenachtwakers, met hun lans en lanternen, ook soms gewapend met een sabel en vergezeld van een hond, die alle uren driemaal moesten roepen : "Wacht uw vuur- en kaarslicht wel, de klok slaat ... ure" zo dat de dieven verwittigd wa-

ren en zich in tijds uit de voeten konden maken, terwijl de kinderen uit hun slaap gewekt werden en van angst de dekens over het hoofd trokken, want men maakte ze bang voor de nachtwakers gelijk voor "peere-baboe" !

Die tijd is lang voorbij en het staat ons nochtans alles nog zo levendig voor de ogen !

H. KEURVELS

LOUIS VAN HOUTTE

De naam Louis Van Houtte zegt niet zo veel meer aan veel Gentenaars; toch is hij de man, die wijd en zijd de roem van de Gentse bloemisterijen heeft verspreid.

Louis Van Houtte werd geboren op 29 juni 1810 te Ieperen als zoon van een aannemer. Hij verloor nog jong zijn vader. Op vijftienjarige leeftijd zond zijn moeder hem naar Parijs, waar hij studeerde aan het Institut supérieur de Commerce, werkte daarna wat in Frankrijk en was in 1830 terug in ons land. Te Brussel nam hij deel aan de Belgische omwenteling en werd bediende bij het Voorlopig Bewind. Van nu af betuigt Van Houtte een warme belangstelling voor planten en in 1833 sticht hij het tijdschrift L'Horticulteur Belge. Hij wordt belast met een zending naar Zuid-Amerika voor het verzamelen van planten en zaden en vertrekt te Antwerpen op 5 januari 1834. De reis duurt twee jaar en begin 1836 is hij in België terug. Het is practisch onmogelijk ons de omstandigheden van zo'n tocht in 1834 voor te stellen. L. Van Houtte brengt ons het verhaal van die reis in La Flore des Serres deel 3 en 4. Op die reis heeft hij honderden planten en zaden verzameld, die opgezonden worden naar de Botanische tuin te Brussel. Terug in ons land wordt Van Houtte directeur van de Botanische Tuin te Brussel. Hij wil echter op eigen vleugels vliegen; hij komt in contact met de bloemist Alex. Verschaffelt en in 1839 richt hij samen met Papeleu een bloemisterij op te Gentbrugge. In 1845 eindigt de samenwerking met Papeleu, die te Wetteren een boomkwekerij opricht. In januari 1845 verschijnt het eerste nummer van "La Flore des Serres et des Jardins de l'Europe". Het tijdschrift wordt uitgegeven in drie talen, een jaarabonnement kost veertig frank. Spoedig telt het tijdschrift duizend abonnementen. Elke maandelijke aflevering telde acht gekleurde platen;